

Türk Lirası'nın En Düşük Seviyeye Gerilemesi ve 2023 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerine Yansımaları

Soru: TL, kısa sürede en düşük seviyesine geriledi. İki aydan kısa bir sürede yüzde 30'dan fazla, bu yılın başından itibaren de yüzde 45'den fazla değer kaybetti. Enflasyon yaklaşık yüzde 21'e ulaştı. Fiyatlar önemli ölçüde arttı. TL, 2013'ten beri sürekli bir düşüşte. Bunun nedenleri nelerdir? Bu krizle nasıl başa çıkılır ve TL'nin değer kaybı nasıl önlenir? Krizin 2023 seçimlerine etkileri nelerdir?

Cevap: Bunun nedenlerini ve yansımalarını öğrenmek için aşağıdaki hususlara bir göz atacağız:

1- Evet, TL bu yılın başından beri dolara karşı yaklaşık yüzde 45, Ekim sonundan bu yana da yaklaşık yüzde 30 değer kaybetti. Tüm bunlar, yüksek borçluluk, kısa vadeli borçların vadesinin gelmesi ve vadesi gelen borcun zamanında ödenmemesinden kaynaklanıyor. Bunlar, TL'deki değer kaybında önemli bir rol oynamaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Türkiye'nin 31 Mart 2021 itibarıyla brüt dış borç stokunun 448,4 milyar dolar, net dış borç stokunun 262,1 milyar dolar olarak hesaplandığını bildirdi. Faiz ikiye katlandı. Bir de borçların sigortaları var. Türkiye'nin bir yıl içinde ödemesi gereken kısa vadeli dış borç stoku, yaklaşık 168,7 milyar dolara yükseldi. Dış borç stokunun ödenmesi, başka kesimlerden borç almayı gerektirir ve böylece borç döngüsü dönmeye devam eder. Öyle görünüyor ki bu kısa vadeli borçlar ödenemiyor ve bilindiği gibi bu borçlar, döviz cinsinden ödeniyor. Borç ödeme planı, Türkiye ekonomisi üzerinde baskı oluşturuyor. Dış borç ödemeleri, reeskont kredileri ve cari dengenin toplamı olarak hesaplanan döviz açığı, Ekim ayında 3,7 milyar dolardan, Kasım ayında 12 milyar dolara çıktıktan sonra, Aralık ayında yaklaşık 10,4 milyar dolara gerileyecektir diyen bazı ekonomistler, sonrasında döviz açığının yaz aylarına kadar aylık 9 milyar dolar civarında kalacağını belirttiler. Erdoğan, kimliği belirsiz kişilerce piyasadan döviz çekildiğini, dolayısıyla dövizin Merkez Bankası'na gitmediğini söyledi. "Erdoğan, döviz kurları üzerinden manipülasyon yapıp yapılmadığının araştırılması, varsa konunun gerekli yerlere iletilerek ilgili kurumlar nezdinde çalışma gerçekleştirilmesi için DDK'ye talimat verdi. Erdoğan, "Güçlü bir duruş sergileyerek girdiğimiz her mücadeleden alnımızın akıyla çıktık. Bu ekonomik kurtuluş savaşından zaferle çıkacağız... Ülkemizi, eskiden hep yaptıkları gibi denklemin dışına itmek isteyenlerin kur, faiz ve fiyat artışları üzerinden oynadıkları oyunu görüyor, kendi oyun planımızla devam etme irademizi ortaya koyuyoruz." dedi. (27.11.2021 Şarku'1 Avsat) Erdoğan'ın bu açıklamaları sorumluluktan kaçış ve gerçeği örtbas etme girişimidir. Döviz açığı bir realitedir. Devlet, şirketler veya bireysel kredi kartı kullanıcıları olsun çeşitli kesimlere, tefecilikle dış borçlanma için kapılar ardına kadar açıldı. Borçlar, döviz cinsinden ödeniyor. Bu da gerçek bir krize neden oluyor, dolayısıyla TL değer kaybediyor ve yoksulluk artıyor. Alacaklı bankalar ve finans kuruluşları kasalarını dolduracak, ülkelerinin, özellikle sömürgeci olanların, ülkenin iç işlerine müdahalesini artıracak, ülke üzerinde daha fazla hâkimiyet kuracaktır.

2- Bu yüzden fiyatlar önemli ölçüde arttı. 3 Aralık 2021'deki Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre "Kasım ayında enflasyon yüzde 3.51 arttı, yıllık bazda ise yüzde 21.31 oldu." (03.12. 2021 Anadolu Ajansı) Bu, ekonomik durgunluğa yol açar. Enflasyon oranı, Erdoğan hükümetinin belirlediği hedefin dört katı. Birçok aile için yaşam maliyeti arttı, birçok kişi borcunu ödeyemez hale geldi. 02 Aralık 2021'de Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın "Türkiye Ekonomisinde Haftalık Gelişmeler ve Genel Görünüm Raporu'nda" borcunu ödemiş kişi sayısına da yer verildi. Tabloya göre bu yılın aynı döneminde tüketici kredilerini ödeyemeyenlerin sayısı 788 bin 861 kişiye çıktı. Artış yüzde 127,2 oldu. Bilindiği gibi Türkiye'de kredi kartı kullananların veya faizle kredi çekenlerin yani faizle borç alanların sayısı 35 milyon civarında. Hazine ve Maliye Bakanı Lütfi Elvan, BDDK verilerine göre Türkiye'nin stok bireysel kredi tutarının 874 milyar 300 milyon TL, bireysel kredi müşteri sayısınının 34 milyon 119 bin 250 kişi olduğunu açıkladı. (14.09.2021 BBC)

3- Devlet, cumhurbaşkanı ve kurumları, ekonomik büyüme için insanları tüketime teşvik ediyor. Tüketim, kredi çekmeyi gerektiriyor. Bankalar ise ancak zararlı ve haram faizle kredi veriyorlar. Erdoğan'ın isteği üzerine Merkez Bankası'nın politika faizini yüzde 24'ten 19'a, son aylarda da yüzde 15'e düşürmesi bir şey değiştirmez. Faiz indirimiyle Cumhurbaşkanı Erdoğan, sadece Müslümanların duygularıyla oynuyor. 17 Kasım 2021'de partisinin TBMM Grup Toplantısı'nda konuşan Erdoğan, "Faiz sebeptir, enflasyon netice. Biz faiz belasını bu milletin sırtından kaldıracğız. Biz faize milletimizi kesinlikle ezdiremeyiz..." dedi. Oysa faizin yüzde 24'ü de, yüzde 19'ü da yüzde 15'i de aynıdır, aralarında hiçbir fark yoktur. Faizin azı da çoğu da haramdır. Yiyenler, yenilmesini meşru kılanlar ve faize teşvik edenler, Allah'a ve Rasûl'üne savaş ilan etmişlerdir. 2002'den beri 19 yıllık iktidarı boyunca insanların çoğunu, İslami olduğu gerekçesiyle faize bağladı! Ekonomi çarkını döndürmek ve büyümeyi artırmak için kredi teşvikinde bulundu. Büyüme, alım, satım ve yatırım piyasasının hareketlenmesi, işsizliğin azalması anlamına geliyor. Ama tüm bunlar, kredilerle tüketime yönelen halkın aleyhine döndü. Yoksullukları ve sefaletleri arttı, sermaye sahiplerinin servetleri ve zenginliklerinde artış oldu. İnsanlar homurdanmaya ve muhalif sesler yükselmeye başladı. Erdoğan'ın popülaritesi en düşük seviyelere geriledi. Cumhurbaşkanlığı seçimleri kapıda. 18 Haziran 2023'de yapılması planlanıyor. Türkiye'de şu anda uygulanan kapitalist, laik demokratik sistem, tefeciliğin yayılmasının ana etkenidir. Çünkü tefecilik, bu sistemin temel direklerinden biri.

4- Cumhurbaşkanı Erdoğan, yüksek faiz politikasını savunan eski Merkez Bankası Başkanı Naci Ağbal'ı 19 Mart 2021'de görevden aldı. Faizi düşürmek, fiyat istikrarını yeniden sağlamak, parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde ekonomik canlılığı sürdürmek için Merkez Bankası Başkanlığı görevine Kavcıoğlu'nu getirdi. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Başkanı Şahap Kavcıoğlu, yatırımcı toplantısında, "Mevcut para politikası duruşunun birikimli etkilerinin 2022 yılının ilk yarısında görüleceğini söyledi. Kurlarda aşırı oynaklık da istenen bir durum değildir. Merkez Bankası belirli koşullar altında kalıcı yön amacı taşımadan sadece aşırı oynaklığa müdahale edebilmektedir dedi. (02.12. 2021 Anadolu Ajansı) 2 Aralık 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararı ile Erdoğan, Hazine ve Maliye Bakanı Lütfi Elvan'ı görevden aldı, yerine Bakan Yardımcısı Nureddin Nebati'yi Bakan olarak atadı. Erdoğan, yaklaşık bir yıl önce Lütfi Elvan'ı damadı Berat Albayrak'ın istifasının ardından 10 Kasım 2020'de göreve getirmişti. Bu, eylem kargaşasını, siyaset ve çözümlerde bocalama, başarısızlığı atadığı kişilere yıkma girişimini göstermektedir.

5- Erdoğan, halen Amerika'nın bölgedeki politikalarına hizmet ediyor, çıkarlarını gerçekleştiriyor ve tamamen Amerikan yörüngesinde hareket ediyor. Buna karşılık Amerika, Erdoğan'ı çeşitli şekillerde desteklemeye çalışıyor. Bu nedenle ABD uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları, Erdoğan için olumlu raporlar yayımladılar. 1 Aralık 2021'de ABD kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poor's, Türkiye'nin 2021 ve 2022 yılları için büyüme tahminlerini yükseltti. Kredi derecelendirme kuruluşunun Avrupa, Orta Doğu ve Afrika (EMEA) Gelişen Piyasalar raporunda, Türkiye'nin 2021 yılı için ekonomik büyüme tahminininin 1,2 puan artırılarak yüzde 9,8'e, 2022 yılı için büyüme tahminininin ise yüzde 0,4 artırılarak 3,7'ye revize edildiği kaydedildi. Geçtiğimiz Eylül ayında da Türkiye'nin 2021 yılı büyüme beklentisini 2,7 puan artırarak yüzde 8,4 seviyesine yükseltmişti. (01.12. 2021 Anadolu Ajansı) Bunu 2 Aralık 2021'de ABD kredi derecelendirme kuruluşu Fitch izledi. Fitch Ratings yayınladığı aralık sayısı raporunda, Türkiye için 2021 yılı büyüme ve enflasyon tahminlerini yukarı yönlü revize etti. Fitch, Türkiye için bu yılki büyüme beklentisini yüzde 9,2'den yüzde 10,5'e çıkardı. Fitch, eylül ayında yayımlanan Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nda Türkiye ekonomisinin bu yıl yüzde 9,2 büyüyeceğini öngörmüştü. Fitch ayrıca ülke ekonomisine ilişkin 2022 yılı büyüme tahminini ise yüzde 3,5'ten yüzde 3,6'ya yükseltti. Türkiye'nin kredi notunu da "BB-" olarak teyit etti. Fitch raporunda, Türkiye'nin ekonomik büyümesinin, emsallerine göre güçlü olduğuna işaret etti, ancak ülkede kişi başına düşen milli gelirin dolar bazında 2013'ten bu yana düşüş eğiliminde olduğunu kaydetti. (03.12. 2021 Anadolu Ajansı) 3 Aralık 2021'de ABD uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, Türkiye'nin kredi

notunu “B2” olarak teyit etti, not görünümünü ise “negatif” olarak bıraktı. Moody’s’in açıklamasında “Türk lirası üzerindeki mevcut baskıdan bağımsız olarak, brüt ve net bazda döviz rezervlerinin kademeli olarak yeniden yapılandırılmasını destekleyen düşük cari açık nedeniyle Türkiye’nin temel dış kırılma riskinin azaldığına işaret edildi... Türkiye’nin büyük ve çeşitlendirilmiş ekonomisi olduğuna işaret edilen açıklamada, ülke ekonomisinin bu yıl yüzde 11 büyüyeceği tahmin edildi. Moody’s kasım ayında yayımlanan Küresel Makro Görünüm Raporu’nda, Türkiye ekonomisinin bu yıl yüzde 9,2 büyüyeceğini öngörmüştü. Açıklamada, Türkiye ekonomisinin 2022’de ise yüzde 4 büyüyeceğinin tahmin edildiği belirtildi... (04.04.2021 Anadolu Ajansı) ABD uluslararası derecelendirme kuruluşlarının bu raporları, Erdoğan’a destek olarak değerlendirilir. Diğer bir deyişle Amerika, önümüzdeki seçimlerde Erdoğan’ın zafer elde etmesini arzuluyor. Erdoğan, ABD’ye hizmetler sunuyor ve şu ana kadar sahada güçlü bir alternatifi görünmüyor.

6- Cumhurbaşkanı Erdoğan, yabancı yatırımlarla ve yurtdışında yatırımlarıyla ekonomiyi desteklemeye ve TL’nin değerini korumaya çalışıyor. Şimdi de Körfez ülkelerine gidiyor. Bu yüzden uzun süredir söz dalaşına girdiği BAE ile flört etti. BAE Veliaht Prensi Muhammed bin Zayed, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın daveti üzerine 24 Kasım 2021’de resmi bir ziyaret için Türkiye’ye geldi. 31 Ağustos 2021’de ikili ilişkileri ve bölgesel meseleleri ele almak için bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiler. Ardından Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, son zamanlarda Türkiye-BAE ilişkilerinde olumlu bir havanın estiğini belirtti. Bu ziyarette Türkiye ve BAE arasında Erdoğan ve bin Zayed huzurunda birçok alanda önemli iş birliklerini kapsayan 10 anlaşma imzalandı. Ardından Muhammed bin Zayed, Twitter hesabından yaptığı açıklamada, “Bugün Ankara’da Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüştim, verimli bir görüşme gerçekleştirdim. Görüşmelerde ikili ekonomik ilişkileri güçlendirme ve bölgesel iş birliği fırsatları üzerinde duruldu. Abu Dabi Kalkınma Holdingi (ADQ) Yönetim Kurulu Başkanı Mohamed Hasan Al Suwaidi, “Birleşik Arap Emirlikleri’nin Türkiye’de yatırım yapmak üzere 10 milyar dolarlık bir fon ayırıp ve tahsis ettiğini açıkladı.” Türk Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, önümüzdeki ay Abu Dabi’yi ziyaret edeceğini duyurdu. (24.11. 2021 Anadolu Ajansı) Ardından Türk lirası dolar karşısında biraz değer kazandı, ancak kısa süre sonra tekrar düştü. Bir buçuk yıldır Erdoğan, bölgede anlaşmazlık yaşadığı rejimlerle barışmaya çalışıyor; çünkü husumetleri ideolojik değil. Aksine yörüngesinde yürüdüğü Amerikan çıkar ve politikalarıyla ilintilidir. BAE, Yahudi varlığıyla normalleşti, Erdoğan da normalleşme yanlısıdır ve normalleşmeyi onaylıyor. BAE, Erdoğan ve bölgedeki öteki rejimler, Filistin’e kompo kuruyorlar ve Yahudilerin Filistin’i gasp etmesine sessiz kalıyorlar.

7- Cumhurbaşkanı Erdoğan, Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamad El Sani’nin davetiyle, iki ülke arasındaki Yüksek Stratejik Komite’nin Yedinci Toplantısı’na katılmak üzere, 6 Aralık 2021’de Katar’a resmi bir ziyaret gerçekleştirdi. Katar’a hareketinden önce Cumhurbaşkanı Erdoğan, basın toplantısı düzenledi. Erdoğan, “Şu an itibarıyla Türk iş adamlarına verilen Katar’daki işlerin tutarı yaklaşık 15 milyar dolar civarındadır... Ekonomiden savunmaya, ticaretten yatırımlara kadar pek çok alanda kazan kazan temelinde ortaklığımızı güçlendirdik... Türkiye olarak hiçbir ayırım yapmadan, Körfez’deki kardeşlerimizle olan münasebetlerimizi ortak menfaatlerimiz ve karşılıklı saygı çerçevesinde ilerletmeyi sürdüreceğiz...” dedi. (06.12. 2021 Anadolu Ajansı) Erdoğan’ın Doha ziyareti öncesi Çavuşoğlu ile düzenledikleri ortak basın toplantısında konuşan Katar Dışişleri Bakanı Muhammed bin Abdurrahman Al Sani, “Türkiye-Katar Yüksek Stratejik Komite Yedinci Toplantısında 12 yeni anlaşmaya imza atılması bekleniyor” açıklamasında bulundu. (06.12. 2021 Anadolu Ajansı) Ardından Katar ile Türkiye arasında 14 iş birliği anlaşması imzalandı: “Katar ve Türkiye 14 anlaşma imzaladı. Erdoğan, Ankara’nın Körfez ülkeleriyle olan iş birliğine vurgu yaptı... Yedinci Oturma çalışmaları, Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamad Al Sani ve Katar’ın başkenti Doha’yı ziyaret eden Cumhurbaşkanı Erdoğan başkanlığında gerçekleştirildi. İki ülke arasında ekonomi, yatırım, sanayi, savunma, güvenlik, vakıflar, medya, kültür ve spor gibi çeşitli alanlarda 14 iş birliği anlaşması imzalandı. (07.12. 2021 El Cezire, Anadolu Ajansı) Bunlar, Erdoğan’ın Türkiye ekonomisini destekleme ve TL’nin değer kaybını önleme girişimleridir.

8- TL'deki değer kaybının yakında durması olası değil. Değer kaybını durdurmak için bazı girişimlerde bulunuldu ve bulunuluyor, ancak beyhude, çünkü bu girişimlerin temeli bozuk ve batıldır. TL daha önce 2004 sonunda 1 milyon 797 bin lira seviyesine kadar düşmüştü. Ardından TL'den 1 Ocak 2005'te altı sıfır atıldı. Dolar/TL 1,79 olarak eşitlendi, ancak pek uzun sürmedi. 2013 yılından itibaren değer kaybetmeye başladı ve hızla değer kaybediyor. Liradaki değer kaybı, ekonomik göstergelerin kötüleşmesiyle ilintilidir. Türkiye ekonomisinin kötüleşmesinin nedenleri, kurulu olduğu temellere ve uygulanan politikalara dönüktür. Bu temeller ele alınmazsa, insanlar ekonominin kurulu olduğu bu sistemin ateşiyle dağlanmaya ve mutsuz olmaya devam edeceklerdir. Çünkü ekonomi, batıl kapitalist temellere dayanıyor, üretim artışını, büyümeyi ve tüketim teşvikini baz alıyor. Bu amaçla Erdoğan ve laik rejimi, borçlanmaya, İslam'da kesinlikle yasak ve haram olmasına rağmen faizle kredi alınmasına kapı araladı. Kapıları yabancı yatırımlara açtı. Böylece yabancı şirketler, köprüler, yollar, tüneller, metrolar, hava limanları gibi kamu projeleri yaptılar. Yabancı şirketler de dâhil olmak üzere özel şirketler, kamu ihalesi aldılar ve ihalelerden devasa karlar elde ettiler. Oysa bu kamu hizmetleri devletin görevidir. İslam'ın emrettiği gibi tüm insanlara ücretsiz sağlamalıdır. Ekonomik sorunun çözümü, kamu malları ve faydalarının tüm bireylere dağıtılmasında ve faydalanmalarına imkân verilmesinde yatmaktadır. Kuran ve Sünnetten türetilen İslam Anayasası maddelerinin öngördüğü gibi toplumdaki tüm bireylerin, tüm temel ihtiyaçları birey birey tam olarak karşılanmalı, lüks ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılayabilmesi için her bireye olanak sağlanmalıdır. Öte yandan Türk lirasının dolar çapası kırılmalı, şeri hükümlere göre esasını altın ve gümüş oluşturmalıdır. Ayrıca, özellikle de faiz söz konusu olduğunda ekonomiyi dışarıya ve borca bağımlı hale getirmek, oldukça tehlikeli ve ölümcüldür. Allah, faizle uğraşanları Allah ve Rasûlü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e* savaş açmakla tehdit etti. Allah *Subhânehu ve Teâlâ* şöyle buyurdu:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * فَإِن لَّمْ تَقْعَلُوا فَاذْنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ

“Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve eğer gerçekten iman etmiş kimselerseniz, faizden geriye kalanı bırakın. Eğer böyle yapmazsanız, Allah ve Rasûlüyle savaşa girdiğinizi bilin. Eğer tövbe edecek olursanız, anaparalarınız sizindir. Böylece ne zulmetmiş ne de zulme uğramış olursunuz.” [Bakara 278-279] Allah *Subhânehu ve Teâlâ*, hidayetine uyanları mutlulukla, yüz çevirenleri de mutsuzlukla müjdeledi. Allah *Subhânehu ve Teâlâ* şöyle buyurdu:

“Kim Benim zikrimden yüz çevirirse, mutlaka onun için sıkıntılı bir geçim vardır. Ve kıyamet günü onu, kör olarak haşredeceğiz.” [Taha 124]

Sonuç olarak,

“Bu (Kur'an), bütün insanlığa bir açıklamadır; takva sahipleri için de bir hidayet ve bir öğüttür.” [Ali İmran 138]

H.07 Cumade'l Ülâ 1443
M.11 Aralık 2021